

RAPORT
PRZESTĘPSTWA GOSPODARCZE
Edycja 2013

CHMIELNIAK
ADWOKACI

Spis treści

Od autorów	3
Wstęp	4
1. Przestępstwa przeciwko interesom przedsiębiorców	5
1.1. Wprowadzenie	5
1.2. Oszustwo	5
1.2.1. Kiedy dochodzi do oszustwa?	5
1.2.2. Gdy piramida runie w dół... ..	7
1.3. Nadużycie zaufania w obrocie gospodarczym	7
1.3.1. Na czym polega nadużycie zaufania w obrocie gospodarczym?	8
1.3.2. Kto może odpowiadać za przestępstwo z art. 296 k.k.?	9
1.4. Pranie brudnych pieniędzy	10
1.4.1. Słupy, jak grzyby po deszczu	11
2. Przestępstwa skarbowe	13
2.1. Wprowadzenie	13
2.2. Fikcyjne fakturowanie	13
2.3. Karuzela podatkowa	15
2.4. Wyłudzenia akcyzy	17
3. Przestępczość finansowa	19
3.1. Oszustwo kapitałowe	19
3.2. Przestępstwa gospodarcze na rynkach kapitałowych	21
4. Podsumowanie	23

Od autorów

Mamy przyjemność przekazać Państwu raport obrazujący stan przestępczości gospodarczej w Polsce w 2012 r. Opracowanie to jest wynikiem doświadczeń prawników kancelarii Chmielniak Adwokaci – specjalistów w zakresie postępowań dotyczących przestępstw gospodarczych i skarbowych – oraz pogłębionych studiów nad materią, tak zwanych przestępstw białych kołnierzyków. To pierwszy raport przygotowany przez kancelarię Chmielniak Adwokaci, mamy jednak zamiar w przyszłych latach również dzielić się z Państwem naszą wiedzą oraz doświadczeniem w zakresie przestępczości gospodarczej opracowując kolejne jego edycje.

Raport składa się, oprócz wstępu, z trzech części. W pierwszej przedstawiamy najczęściej popełniane przestępstwa skierowane przeciwko interesom przedsiębiorców. Drugi fragment koncentruje się na tematyce przestępczości skarbowej. Na opisanych tam przykładach da się zauważyć tendencję polegającą na wykorzystywaniu przez przestępców mechanizmów prawa europejskiego i przez to kierowanie działalności przestępczej również na poziom międzynarodowy. W trzecim fragmencie skupiliśmy się na przestępstwach występujących w obrocie finansowym. W tym zakresie w 2012 roku niezmiennie królowały oszustwa kredytowe.

Zapraszamy Państwa do lektury raportu opracowanego przez kancelarię Chmielniak Adwokaci. Wyrażamy nadzieję, że będzie on ciekawy, a nasza wiedza oraz doświadczenie w zakresie spraw karnych gospodarczych i skarbowych pozwolą na przybliżenie Państwu tej właśnie tematyki.

Adw. Łukasz Chmielniak

Apl. Adw. Anna Patoleta

Wstęp

*W 2012 roku Policja
wszczęła o około **9%**
więcej postępowań karnych
gospodarczych niż
w roku 2011.*

Źródło: Komenda Główna Policji

*Liczba spraw karnych
gospodarczych, które
wptynęły do prokuratur
w 2012 roku, może wynosić
nawet o około **11%** więcej niż
w roku 2011.*

Źródło: Prokurator Generalny

Dane statystyczne pokazują, że w 2012 roku nastąpił wzrost przestępczości gospodarczej w Polsce. Raport Komendy Głównej Policji sporządzony za rok 2012 wskazuje na blisko 9% wzrost wszczętych postępowań w zakresie przestępstw gospodarczych w tym właśnie roku. Natomiast z informacji opublikowanych przez Prokuratora Generalnego wynika, że liczba spraw karnych gospodarczych, które wpłynęły do prokuratur w 2012 roku, może wynosić nawet o około 11% więcej niż w roku 2011.

Co ciekawe, przestępczość gospodarcza w Polsce rośnie, pomimo że przestępczość ogółem spada. W 2012 roku w Polsce popełniano bowiem dziennie średnio 85 przestępstw mniej niż w 2011 r.

Wraz ze wzrostem przestępczości gospodarczej w Polsce wzrosła również wartość postępowań prowadzonych w tych sprawach. Do sierpnia 2012 r. była ona już o około 500 mln złotych większa niż w całym roku 2011.

Z opublikowanych przez Prokuratora Generalnego danych wynika, że do końca sierpnia 2012 r. w sprawach karnych gospodarczych do sądów wpłynęły 573 akty oskarżenia, w sprawach sądowych skazano 500 oskarżonych, a 22 oskarżonych zostało uniewinnionych.

1. Przestępstwa przeciwko interesom przedsiębiorców

1.1. Wprowadzenie

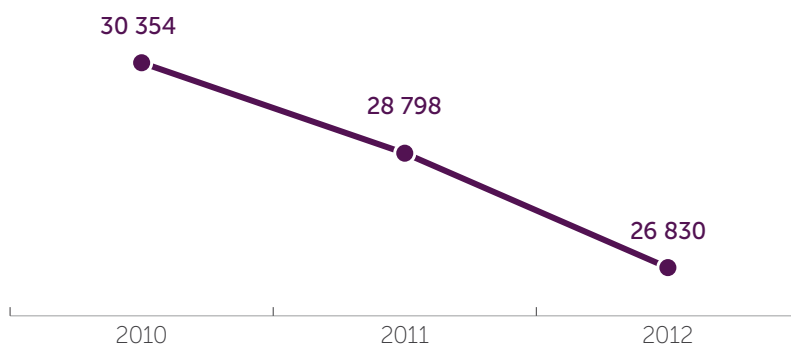
Najczęściej występującymi w 2012 roku przestępstwami gospodarczymi w Polsce, skierowanymi w interesy przedsiębiorców, były: oszustwo gospodarcze, przestępstwo nadużycia zaufania oraz pranie brudnych pieniędzy.

1.2. Oszustwo

Oszustwa są niezmiennie od lat największą grupą przestępstw przeciwko obrotowi gospodarczemu.

Oszustwo polega na doprowadzeniu konkretnej osoby do niekorzystnego rozporządzenia mieniem za pomocą wprowadzenia jej w błąd, wyzyskania błędu lub wyzyskania niezdolności do należytego pojmowania podejmowanego działania.

Liczba skazań za przestępstwo oszustwa przez Sądy Rejonowe w pierwszej instancji w latach 2010-2012

Źródło: Ministerstwo Sprawiedliwości

Ponad 5,2 mld zł

– wartość przedmiotu postępowań w sprawach o oszustwo gospodarcze w okresie od 2007 r. do VII 2012 r.

Źródło: Prokurator Generalny

1.2.1. Kiedy dochodzi do oszustwa?

Dokonanie oszustwa następuje z chwilą niekorzystnego rozporządzenia mieniem przez pokrzywdzonego. Wartość mienia, do rozporządzenia którym doprowadza sprawca, nie jest tu istotna. Dla wyczerpania znamion oszustwa nie ma też znaczenia to, czy sprawca odniesie zamierzoną korzyść majątkową z popełnionego przestępstwa.

Cechą charakterystyczną oszustwa jest dobrowolność decyzji o rozporządzeniu mieniem, której towarzyszy brak świadomości co do rzeczywistych skutków tego rozporządzenia.

Aż 52,6% ogółu wszczynanych postępowań w sprawach o przestępstwa gospodarcze, to sprawy o oszustwa gospodarcze.

Źródło: MSWiA

W praktyce istnieje cienka linia pomiędzy oszustwem, a niewywiązaniem się przez kontrahenta z podjętego zobowiązania. Istotne jest, że późniejsze niewykonanie zawartej umowy, nawet świadome i celowe, o ile nie świadczy o pierwotnym zamiarze oszukania, nie może dać podstawy do przypisania odpowiedzialności karnej za oszustwo.

Jaka kara za oszustwo?

Nawet do **10 lat pozbawienia wolności** kumulatywnie **z grzywną do 1.080.000 zł**, a także obowiązek **naprawienia** wyrządzonej szkody w całości.

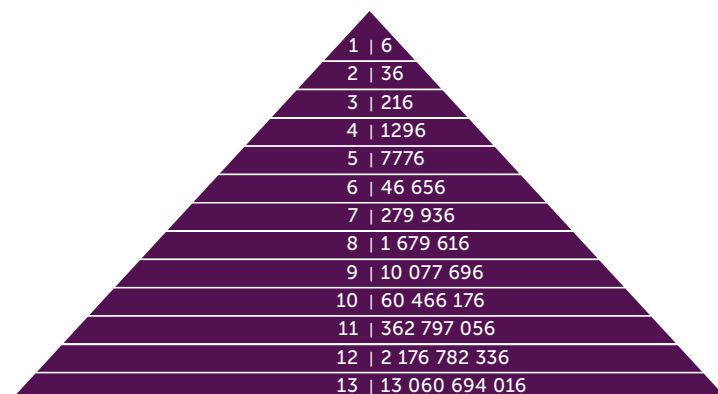
Warto w tym miejscu wspomnieć o sprawie Colloseum, która toczyła się w postępowaniu apelacyjnym w 2012 r. i należała do najbardziej skomplikowanych w historii wymiaru sprawiedliwości na Śląsku. W I instancji sąd rozpoznawał ją na 177 rozprawach, akta liczą prawie 250 tomów.

W dniu 11 lutego 2013 roku, po 9 posiedzeniach, zapadł wyrok w Sądzie Apelacyjnym w Katowicach. Józef Jędruch, prezes Zarządu Colloseum, został skazany na karę 6 lat pozbawienia wolności, 720 tys. złotych grzywny, Sąd zobowiązał go do naprawienia szkody w wysokości 54 mln zł oraz zakazał pełnienia funkcji w spółkach prawa handlowego przez 10 lat.

Jedną z form popełniania przestępstwa oszustwa, obecną w 2012 r. w Polsce, była tzw. **piramida**.

W przypadku tej formy oszustwa wprowadzanie w błąd odnosiło się do rzeczywistego funkcjonowania podmiotu, który ma osiągać zyski z konkretnych inwestycji.

Konstrukcja piramidy przy założeniu, że każdy uczestnik wprowadza sześć kolejnych osób

POZIOM PIRAMIDY | LICZBA UCZESTNIKÓW

Czy piramida zawsze jest skazana na upadek?

System piramidy upada wówczas, kiedy kończy się możliwość pozyskiwania nowych klientów w takiej liczbie, która zapewni dopływ środków potrzebnych do jej utrzymywania.

1.2.2. Gdy piramida runie w dół...

Uczestnicy piramidy dowiadawali się, że przedsięwzięcie było oszustwem, najwcześniej z chwilą pojawienia się trudności z regulowaniem zobowiązań. Szanse na odzyskanie wpłaconych kwot były zazwyczaj niewielkie.

Przykładem polskiej piramidy finansowej jest sprawa spółki Interbrok Investment. W wyniku działalności Interbrok pokrzywdzonych zostało 566 osób, a utracone przez nich środki opiewały na kwotę 237 231 985 zł. Wspólnicy Interbrok Investment zostali skazani w 2012 r. na kary pozbawienia wolności od 3 lat do 7,5 roku oraz grzywny w wysokości kilkuset tysięcy złotych.

1.3. Nadużycie zaufania w obrocie gospodarczym

Z naszego doświadczenia wynika, że oprócz oszustwa innym z najczęściej występujących przestępstw przeciwko obrotowi gospodarczemu w 2012 roku było także przestępstwo nadużycia zaufania (przestępstwo niegospodarności). Potwierdzają to również przeprowadzone przez nas badania.

1.3.1. Na czym polega nadużycie zaufania w obrocie gospodarczym?

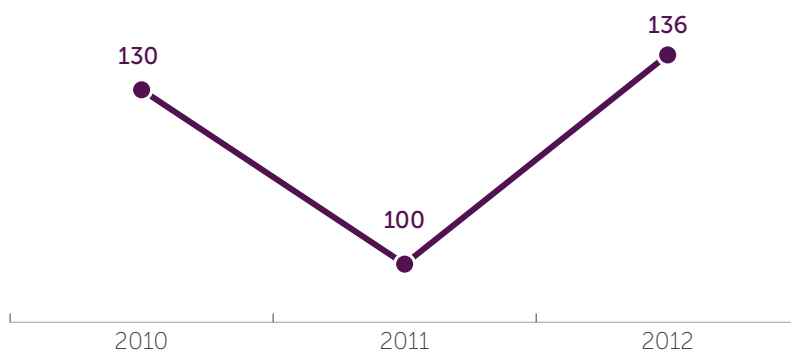
Ponad 17,8 mld zł

– wartość przedmiotu
postępowañ w sprawach
nadużycia zaufania
w okresie
2007 r.-VIII 2012 r.

Źródło: Prokurator Generalny

Przestępstwo nadużycia zaufania polega na wyrządzeniu przez menadżera szkody podmiotowi, którym ów menadżer zarządza¹. Działanie menadżera popełniającego przestępstwo przejawia się natomiast w niedopełnieniu ciężących na nim obowiązków lub nadużyciu przysługujących mu uprawnień.

Liczba skazań za przestępstwo nadużycia zaufania przez Sądy Rejonowe w pierwszej instancji w latach 2010-2012

Źródło: Ministerstwo Sprawiedliwości

Nie ma szkody, nie ma przestępstwa?

Do popełnienia przestępstwa niegospodarności dochodzi, gdy następuje skutek w postaci wyrządzenia szkody majątkowej powyżej 200 000 zł.

ale...

przestępstwem jest również samo narażenie na znaczną szkodę majątkową (niegospodarność bezszkodowa art. 296 § 1a).

Co grozi za to przestępstwo?

Nawet do **10 lat pozbawienia wolności** kumulatywnie z **grzywną do 6 000 000 zł** oraz obowiązek **naprawienia** wyrządzonej **szkody w całości**.

¹ Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz do artykułów 296 k.k. Tom II red. prof. dr hab. Andrzej Wąsek, red. prof. dr hab. Robert Zawłocki, Rok wydania: 2010, wydawnictwo: C.H.Beck Wydanie: 4

Profesjonalizm, rzetelność i zaufanie

*– istotne elementy
obrotu gospodarczego,
znajdujące odzwierciedlenie
w uprawnieniach
i obowiązkach menedżerów,
których przekroczenie rodzi
odpowiedzialność karną.*

Z doświadczenia prawników kancelarii Chmielniak Adwokaci wynika, że z reguły na popełnienie przestępstwa nadużycia zaufania powołują się nowe władze podmiotu gospodarczego (np. nowy zarząd spółki handlowej) w stosunku do władz dotychczasowych, odwołanych z zajmowanych stanowisk w związku z restrukturyzacją lub zmianami właścicielskimi. Często w takich sytuacjach wobec osób wcześniej pełniących funkcje w organach spółek podnoszone są zarzuty ponoszenia nieuzasadnionych kosztów, czy prowadzenia fikcyjnych transakcji. Zdarza się również, że zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa są wynikiem wewnętrznych rozgrywek pomiędzy członkami organów spółki lub stanowią próbę pozbycia się niewygodnego konkurenta.

1.3.2. Kto może odpowiadać za przestępstwo z art. 296 k.k.?

Sprawcami przestępstwa nadużycia zaufania mogą być osoby zajmujące się sprawami majątkowymi podmiotu gospodarczego, czyli:

- osoby wykonujące czynności o kompetencjach władczych,
- osoby kierujące sprawami majątkowymi w sposób identyczny lub zbliżony zakresowo do tego, co czynić może sam mocodawca,
- osoby podejmujące czynności polegające na zarządzaniu mieniem,
- osoby decydujące w zakresie składników majątkowych podmiotu gospodarczego,
- osoby zawierające umowy, w wyniku których następuje przeniesienie własności, obciążenie majątku, zniesienie obowiązków lub przyjęcie zobowiązań obciążających majątek podmiotu gospodarczego.

Czy menadżer może zastraszać się ryzykiem gospodarczym?

Menadżer nie może bagatelizować ryzyka gospodarczego zarządzając podmiotem gospodarczym. Osoba zarządzająca powinna być przygotowana na wszelkie niebezpieczeństwa wynikające ze specyfiki obrotu gospodarczego i być w stanie, przed podjęciem każdej decyzji, zlokalizować ewentualne źródła ryzyka.

Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 2012-02-29, II AKa 28/12

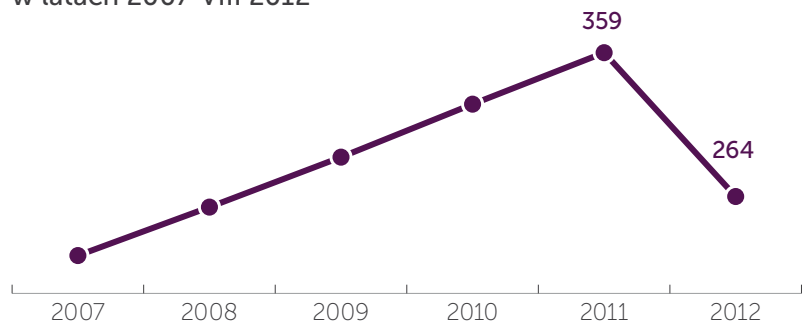
1.4. Pranie brudnych pieniędzy

Wraz z rozwojem ekonomicznym, procesami globalizacyjnymi, z przepływem towarów, usług i ludzi, w 2012 r. rozwijała się także działalność przestępcza podejmowana w celu legalizowania środków uzyskiwanych z popełnionych przestępstw, czyli tzw. pranie brudnych pieniędzy. Również w Polsce zjawisko to stanowiło poważny problem i z badań naszych prawników wynika, że w 2012 roku liczba przestępstw prania brudnych pieniędzy rośnie w stosunku do lat poprzednich.

Z danych Ministerstwa Sprawiedliwości wynika, że w 2012 r. wszczęto 177 sądowych postępowań karnych o przestępstwo z art. 299 k.k. wobec 650 osób, z których nieprawomocnie skazano 112.

Z kolei z informacji przekazanych przez Prokuraturę Generalną wynika, że w 2012 r. w związku z podejrzeniem prania pieniędzy wszczęto 208 postępowań przygotowawczych, w tym 73 postępowania w fazie ad personam dotyczące 174 podejrzanych.

Wpływ spraw z zakresu prania pieniędzy
w latach 2007-VIII 2012

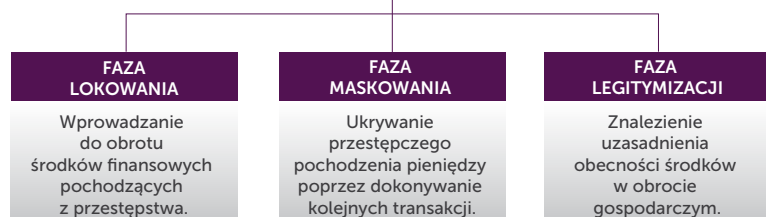
Źródło: Prokuratura Generalna

Międzynarodowy obrót towarowy, finansowy, obrót nieruchomościami oraz nielegalny lub fikcyjny obrót złotem lub paliwami – głównymi obszarami ryzyka prania pieniędzy.

Przestępstwo prania brudnych pieniędzy polega w ogólności na udaremnieniu lub utrudnianiu wykrycia nielegalnego charakteru środków majątkowych w celu posłużenia się nimi jako środkami legalnymi.

Proces prania brudnych pieniędzy może zostać podzielony na trzy fazy.

FAZY PRANIA BRUDNYCH PIENIĘDZY

Źródło: KNF

Pranie pieniędzy odbywa się najczęściej za pośrednictwem „słupów” – osób bezdomnych lub będących w trudnej sytuacji materialnej – oraz przedsiębiorstw założonych jedynie w celu prania pieniędzy.

Źródło: KNF

Przestępstwami bazowymi dla prania pieniędzy są często przestępstwa karne skarbowe, oszustwa, wyłudzenia oraz nieautoryzowany dostęp do rachunków bankowych (phishing attacks).

Z naszych analiz wynika, że pranie pieniędzy z reguły jest związane z obrotem towarowym i finansowym, obrotem nieruchomościami oraz operacjami finansowymi w sprawach paliwowych czy handlu złotem, gdzie sprawcy w celu wykorzystania nielegalnie zdobytych środków, dokonują licznych operacji finansowych, z wykorzystaniem do tego celu „firm krzaków”, fikcyjnych rachunków bankowych czy tzw. „słupów”.

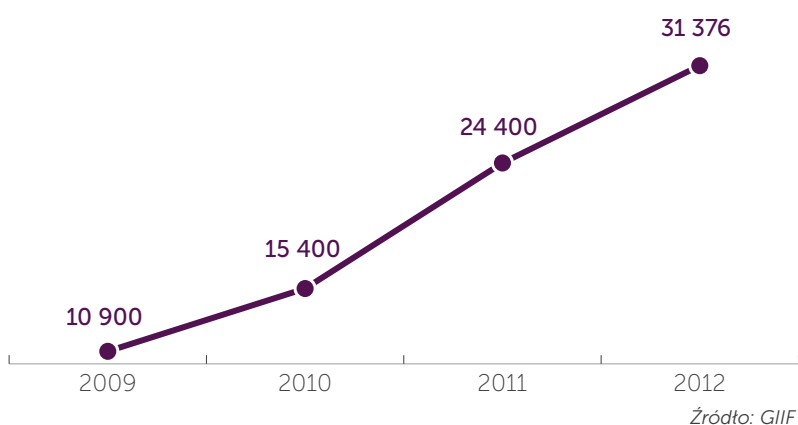
1.4.1. Słupy, jak grzyby po deszczu

100% osądzonych za przestępstwo prania pieniędzy została wymierzona kara pozbawienia wolności (w tym w zawieszeniu).

Źródło: MSWiA

Według Generalnego Inspektora Informacji Finansowej, pranie pieniędzy w Polsce odbywa się najczęściej za pośrednictwem „słupów” – osób bezdomnych lub znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej – będących formalnymi właścicielami rachunków wykorzystywanych do operacji pieniężnych oraz „firm krzaków” – przedsiębiorstw symulujących działalność. Głównym zadaniem tych podmiotów jest maskowanie źródła środków majątkowych pochodzących z przestępstwa oraz mieszanie dochodów, polegające na dołączeniu do dochodów pochodzących z legalnej działalności gospodarczej, środków pochodzących z przestępstwa.

Dynamika zmian zjawiska prania pieniędzy

Jedną z form prania pieniędzy jest działalność tzw. cash couriers, cash mules, czyli kurierów pieniężnych. Polega ona na przewożeniu lub transferowaniu uzyskanych środków pomiędzy różnymi państwami.

Innym, coraz częściej występującym w 2012 roku, zjawiskiem jest posługiwanie się tzw. kartami przedpłaconymi w celu prania brudnych pieniędzy.

W 2012 roku prawnicy kancelarii Chmielniak Adwokaci zaobserwowali także tzw. Companies Mouse, które oferują zakładanie podmiotów gospodarczych wraz z usługą związaną z powołaniem „dyrektorów nominowanych” oraz „nominowanych akcjonariuszy”. Pozwala to na ukrycie rzeczywistych właścicieli, a utworzone w taki sposób podmioty służą głównie transferowaniu środków finansowych.

Nowym zjawiskiem jest również pranie pieniędzy pochodzących z obrotu wirtualną walutą Bitcoins (BTC).

Wirtualna waluta stanowi nowy sposób na ukrycie faktycznego źródła pochodzenia środków finansowych, m.in. z gier hazardowych oraz handlu narkotykami. W kolejnej fazie prania pieniędzy waluta Bitcoins jest ponownie wymieniana na walutę tradycyjną.

Skomplikowane pranie pieniędzy...

63,40% postępowań w sprawach o pranie pieniędzy trwa aż do 5 lat, a 11,30% powyżej 5 lat.

Źródło: Prokurator Generalny

Co grozi za to przestępstwo?

Nawet do **10 lat pozbawienia wolności** kumulatywnie **z grzywną do 6 000 000 zł** oraz obowiązek **naprawienia** wyrządzonej **szkody w całości**.

2. Przestępstwa skarbowe

2.1. Wprowadzenie

Główną grupę przestępstw skarbowych w Polsce stanowią przestępstwa związane z rozliczeniami podatkowymi. Jednak Kodeks Karny Skarbowy przewiduje również karalność czynów polegających np. na wyłudzeniu dotacji czy subwencji.

W ostatnich latach prawnicy kancelarii Chmielniak Adwokaci zaobserwowali systematyczny wzrost przestępczości skarbowej. Tendencję tę potwierdzają dane publikowane przez organy kontroli skarbowej.

Naszym zdaniem wzrost liczby dochodzeń karnych skarbowych nie jest wyłącznie wynikiem zwiększonej aktywności organów kontroli. Należy bowiem zwrócić uwagę, iż duża część prowadzonych kontroli kończy się zastosowaniem sankcji wobec podatnika.

Przestępstwa skarbowe przybierają różnorakie formy. Między innymi z uwagi na dużą liczbę aktów prawnych regulujących kwestie podatkowe i ich częste zmiany wciąż pojawiają się nowe typy takich czynów. Wymaga to elastycznego podejścia organów skarbowych oraz sądów: ciągłego pogłębiania wiedzy, analizowania tendencji pojawiających się w poszczególnych branżach i swoistej kreatywności.

Szczególna rola w zwalczaniu przejawów przestępczości skarbowej przypada ustawodawcy. Nieuczciwe podmioty często wykorzystują bowiem luki w prawie lub przepisy, które zostały uchwalone przez prawodawcę w dobrym zamiarze, ale dają możliwość wykorzystania ich wbrew nadanemu im celowi. Przykładem mogą być przepisy ustawy o podatku od towarów i usług ułatwiające stosowanie mechanizmu tzw. karuzeli podatkowej.

113 tys.

– liczba fikcyjnych faktur ujawnionych przez kontrolę skarbową tylko w okresie od stycznia do września 2012 r.

Źródło: Ministerstwo Finansów

2.2. Fikcyjne fakturowanie

Szczególnie częstym, a przy tym niekorzystnym dla państwa, zjawiskiem jest wystawianie faktur opisujących fikcyjne zdarzenia gospodarcze. Nieuczciwy podmiot obniża kwotę podatku naliczonego o kwotę wykazaną na takiej fikcyjnej fakturze lub zalicza wykazany na niej wydatek do kosztów uzyskania przychodu. W ten sposób dokonuje się wyłudzenia podatku VAT oraz podatku dochodowego.

Jaka kara za to przestępstwo?

Nawet ponad **15 mln zł grzywny oraz kara pozbawienia wolności** grożą za wprowadzenie w błąd organu podatkowego i narażenie na nienależny zwrot podatku. (art. 76 § 1 KKS)

W niektórych branżach fikcyjne fakturowanie stało się plagą. Z naszego doświadczenia wynika, że szczególnie często fikcyjne faktury pojawiają się w branży handlu złotem i paliwami. W praktyce doświadczaliśmy tego, że na fikcyjnej fakturze wskazany zostaje niczego nieświadomy uczciwy przedsiębiorca, który następnie jest zmuszany przez organy skarbowe do uiszczenia kwoty podatku wynikającej z takiej faktury.

Często fikcyjne fakturowanie stanowi element szerszego, nierzadko bardzo skomplikowanego procederu. Mechanizm ten wykorzystuje się np. przy tworzeniu karuzeli podatkowej. W takiej sytuacji może prowadzić do kolejnych wyłudzeń, np. podatku akcyzowego.

15,48 mld zł

– kwota, na jaką opiewały
fikcyjne faktury wystawione
w 2012 r.

Źródło: Ministerstwo Finansów

DESCRIPTION	TOTALS
LABOUR	\$449.83
PARTS	\$226.49
SHOP/ENVIRONMENT	\$47.98
SUBLET	\$0.00
MISC CHARGES	\$0.00
SUBTOTAL	\$724.30
GST	\$50.71
PST	\$50.71
PLEASE PAY THIS AMOUNT	\$825.72

Jak wykazać fikcyjność faktury?

Dowodem może być np.:

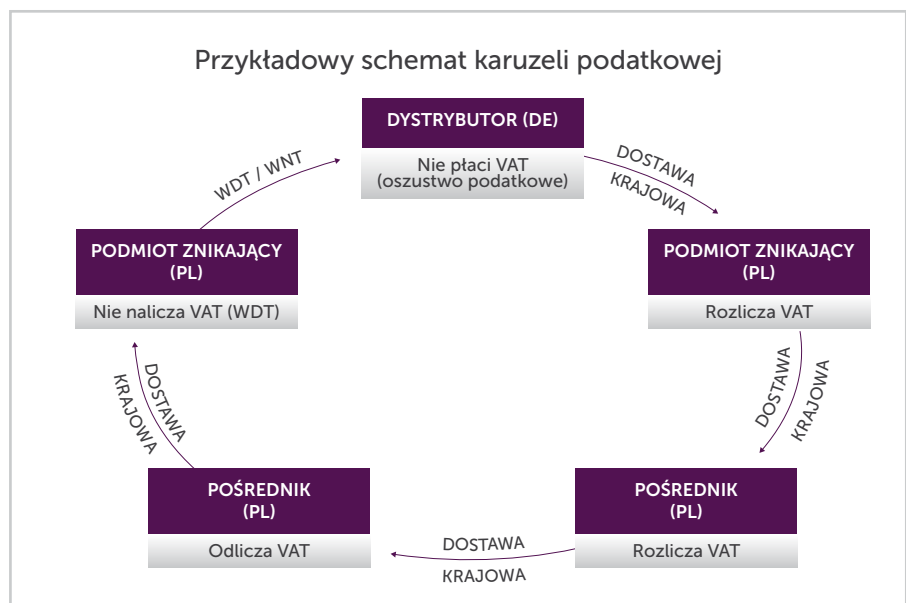
- opinia Policji,
- brak infrastruktury gospodarczej u podatnika,
- fakt niezatrudniania pracowników przez wystawcę faktury

(wyrok NSA z dnia 12 kwietnia 2011 r., sygn. I FSK 693/10)

2.3. Karuzela podatkowa

W zeszłym roku prawnicy kancelarii Chmielniak Adwokaci w swojej praktyce często spotykali się z mechanizmem tak zwanej karuzeli podatkowej. Wykorzystuje on przeniesione do prawa polskiego przepisy unijne. Zgodnie z nimi, dostawa towarów w ramach UE jest opodatkowana stawką VAT 0%. Aby to wykorzystać, firmy-słupy dokonują dostaw towarów, nierzadko wyłącznie fikcyjnych, pomiędzy państwami członkowskimi, po czym wykazują na fakturach powrót tych towarów do kraju pochodzenia.

Firma-słup nie odprowadza podatku VAT, a gdy zainteresowanie jej działalnością zaczynają wykazywać organy skarbowe – znika. Tymczasem inne krajowe podmioty w łańcuchu dokonują odliczenia podatku naliczonego. W ten sposób dochodzi do wyłudzenia podatku. Często w łańcuchu uczestniczy wiele podmiotów – nawet kilkaset – co utrudnia wykrycie oszustwa.

699 mln zł

– wartość podatku
VAT wyłudzonego
z zastosowaniem „karuzeli”
w latach 2007-2012.

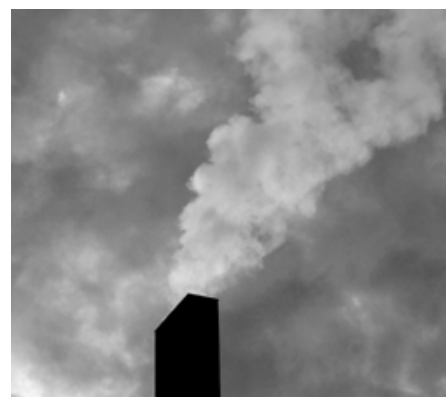
Źródło: Prokurator Generalny

Przedstawiony proceder nie tylko narusza interes Skarbu Państwa, ale również może szkodzić innym podmiotom gospodarczym. Zdarza się, że nieświadomie są one wykorzystywane jako fragment łańcucha służącego do dokonywania wyłudzeń. Mimo że dzieje się to bez ich wiedzy, to później, w trakcie postępowania przed organami podatkowymi, często są traktowane tak jak firmy-słupy założone wyłącznie w celu dokonywania wyłudzeń. Ich sytuację pogarsza fakt, że swoją działalność prowadzą jawnie, w związku z czym można je łatwo skontrolować. Taki podmiot znacznie łatwiej pociągnąć do odpowiedzialności niż firmę „znikającą”.

Organy podatkowe wychodzą z założenia, że przedsiębiorcy powinni sprawdzać swoich kontrahentów i zwracać uwagę, czy ci nie prowadzą działalności przestępczej polegającej na wyłudzeniu podatku. Musimy zaznaczyć, że takie podejście jest sprzeczne z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

W praktyce spotkaliśmy się również z tym, że podmioty uczestniczące w „karuzeli” sprzedawały określone wyroby po zaniżonych cenach. Mogły sobie na to pozwolić, ponieważ nie odprowadzały podatku VAT. W ten sposób firmy-krzaki stwarzają nieuczciwą konkurencję wobec innych uczestników gry rynkowej.

W szczególny sposób omawiany problem dotknął branżę metalurgiczną, np. handel prętami zbrojeniowymi. Organizacje zrzeszające podmioty handlujące wyrobami hutniczymi prowadziły w 2012 r. intensywne działania medialne i lobbingowe w celu zmiany tego stanu rzeczy.

W ostatnich latach przestępstwa karuzelowe pojawiły się na rynku handlu prawami do emisji CO₂

Problemem zajęła się Unia Europejska, wprowadzając dyrektywę pozwalającą na zastosowanie rozwiązań choć częściowo umożliwiających ukróceniu procedury wyłudzenia podatku VAT poprzez „karuzelę”. Również polskie Ministerstwo Finansów zastanawia się nad rozwiązaniami, które mogłyby zaradzić temu problemowi.

Jak się bronić?

Podatnik nie ma obowiązku upewniać się, że jego kontrahent jest podatnikiem i wywiązuje się z obowiązków podatkowych.

Nie można odmówić prawa do odliczenia gdy doszło do nieprawidłowości, jeżeli podatnik nie wiedział lub nie mógł wiedzieć, że transakcja wiązała się z przestępstwem. (wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE z 21 czerwca 2012 r. – sygn. C-80/11 i C-142/11)

2.4. Wyłudzenia akcyzy

675 mln zł

– wartość szkód w sprawach
tzw. przestępczości
papierosowej zakończonych
aktami oskarżenia w 2011 r.

Źródło: MSWiA

88%

– o tyle w 2011 r. wzrosła
liczba postępowań
w sprawach nadużyć
w obrocie paliwami
w stosunku do roku
poprzedniego.

Źródło: MSWiA

Wyłudzenia podatku akcyzowego stanowią jedno z najczęściej spotykanych przestępstw skarbowych. Z uwagi na to, że wpływy z akcyzy stanowią jeden z głównych dochodów budżetu, przestępstwo to jest wyjątkowo groźne z punktu widzenia interesów Skarbu Państwa.

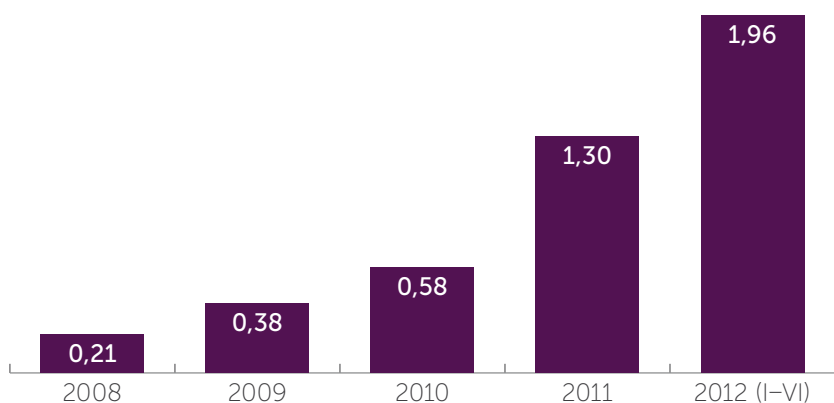
Wyłudzenia podatku akcyzowego dokonywane są w szczególności poprzez:

- nielegalny obrót papierosami, głównie przemyt;
- nielegalny obrót wyrobami alkoholowymi, w tym produkcję i sprzedaż podrobionego alkoholu;
- nieprawidłowości w obrocie paliwami.

Szczególnie narażony na działalność nieuczciwych podmiotów gospodarczych jest rynek paliwowy. Pole do działania dla grup przestępczych stwarza zróżnicowanie stawek podatku akcyzowego dla poszczególnych wyrobów. I tak na przykład stawka akcyzy dla oleju opałowego jest znacznie niższa niż dla oleju napędowego czy olejów smarowych. Dlatego właśnie plagą stało się przerabianie oleju opałowego czy innych wyrobów petrochemicznych na olej napędowy. Często olej opałowy nie jest nawet przerabiany, a mimo to sprzedaje się go jako napędowy.

Mimo że mechanizm oszustw podatkowych w zakresie podatku akcyzowego jest znany służbom celnym od kilku lat, to skala tego zjawiska wciąż dynamicznie rośnie. Potwierdzają to dane Służby Celnej, która w każdym kolejnym roku ujawnia coraz większe ilości oleju opałowego, który trafia na rynek z przeznaczeniem na cele inne niż opałowe.

Ilość ujawnionego przez służby celne oleju opałowego
przeznaczonego na cele inne niż opałowe w latach 2008-2012
(dane w mln litrów)

Źródło: Służba Celna

1,4 mld zł

*– szacowane roczne
straty Skarbu Państwa
ponoszone w związku
z funkcjonowaniem szarej
strefy w obrocie paliwami.*

Źródło: Ministerstwo Finansów

Z naszego doświadczenia wynika, że straty w wyniku przestępstw paliwowych ponosi nie tylko Skarb Państwa, ale też uczciwi podatnicy, którzy nabywając paliwo, nie mieli świadomości, że stają się uczestnikami nielegalnego procederu. Często odpowiadają oni na podstawie przepisów Ordynacji podatkowej i muszą dokonać zapłaty zaległej akcyzy wraz z odsetkami. Z kolei nieuczciwi przedsiębiorcy nierzadko unikają odpowiedzialności, gdyż jako firmy-słupy działają bardzo krótko, a w przypadku podjęcia działań przez organy podatkowe – znikają.

Zdarza się, że tego typu przestępstwa są dokonywane z wykorzystaniem mechanizmu karuzeli podatkowej. W ten sposób jednocześnie dokonuje się wyłudzenia podatku VAT i akcyzy.

Jaka kara za te przestępstwa?

Za narażenie podatku na uszczuplenie poprzez podanie nieprawdy lub zatajenie prawdy w deklaracji podatkowej lub oświadczeniu grozi nawet ponad 15 mln zł grzywny i do 5 lat pozbawienia wolności. (art. 56 § 1 KKS)

Taka sama kara grozi za wytwarzanie, obrót i gromadzenie paliw niespełniających wymagań jakościowych. (art. 31 ust. 3 w zw. z art. 31 ust. 1 i 2 ustawy o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw)

100%

– wzrost przestępstw
finansowych
od roku 2007 do roku 2011.

Źródło: Prokurator Generalny

*Łączna wartość przedmiotu
postępowań prowadzonych
w sprawach przestępstw
finansowych wyniosła
od stycznia 2007 roku
do 31 sierpnia 2012 roku
1 777 736 858 zł.*

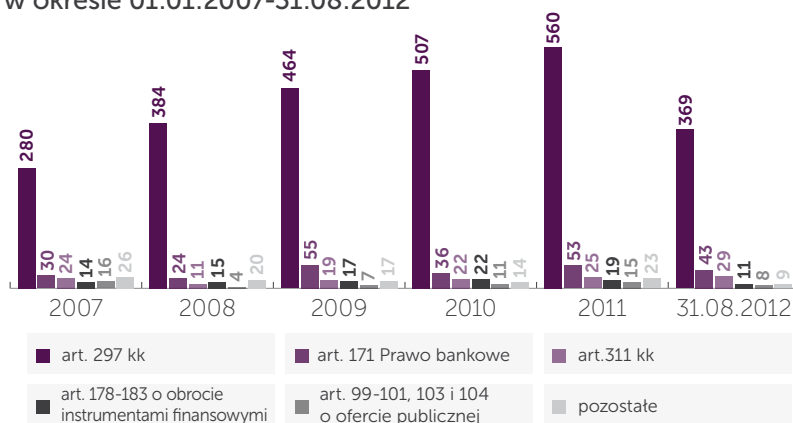
Źródło: Prokurator Generalny

3. Przestępczość finansowa

Rozwój rynków finansowych, rosnąca liczba podmiotów uczestniczących w grze rynkowej, nowe formy inwestowania oraz finansowania przedsięwzięć gospodarczych, powodują wzrost przestępczości godzącej w rynki finansowe. Zjawisko to potwierdzają zarówno dane statystyczne, jak również eksperci kancelarii Chmielniak Adwokaci specjalizujący się w obronie przestępstw finansowych.

Z naszej wiedzy wynika, że najczęściej popełnianymi przestępstwami finansowymi w Polsce są oszustwa kapitałowe. Coraz częściej spotykane są też przestępstwa ściśle związane z obrotem walorami na rynkach kapitałowych, takie jak chociażby przestępstwo obrotu maklerskimi instrumentami finansowymi bez zezwolenia, przestępstwo ujawnienia tajemnicy zawodowej, czy ujawnienia i wykorzystania informacji poufnej (insider trading), chociaż liczba tych ostatnich ciągle jest niewielka.

Liczba przestępstw finansowych
w okresie 01.01.2007-31.08.2012

Źródło: Prokurator Generalny

560 mln

– to wartość przedmiotu
postępowań prowadzonych
przez prokuratury
w sprawach o oszustwa
kapitałowe w pierwszych
ośmiu miesiącach roku 2012.

Źródło: Prokurator Generalny

3.1. Oszustwo kapitałowe

W naszej praktyce szczególnie często spotykamy się z przestępstwem oszustwa kapitałowego.

Istotą oszustwa kapitałowego jest dezinformacja instytucji finansowej w celu uzyskania od tej instytucji środków finansowych.

(Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz do artykułów 222–316. Tom II red. prof. dr hab. Andrzej Wąsek, red. prof. dr hab. Robert Zawłocki Rok wydania: 2010, wydawnictwo: C.H.Beck Wydanie: 4).

Zarzuty oszustwa kapitałowego łączone są często z zarzutami działania na szkodę spółki, nadużycia zaufania, oszustwa, czy też działania na szkodę wierzycieli.

369 spraw o oszustwa kapitałowe wpłynęło do prokuratur od stycznia do sierpnia 2012 r. Wskazuje to na ciągły wzrost liczby tych przestępstw w 2012 r.

*Łączna kwota
udaremnionych wyłudzeń
kredytów wyniosła
w 2012 roku*

297 893 116 zł.

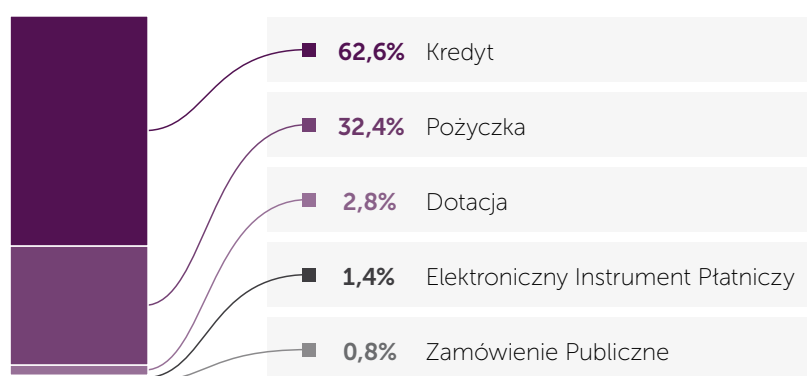
*Kwota najwyższej próby
wyłudzenia wyniosła*

20 000 000 zł.

Źródło: Związek Banków Polskich

W 2012 r. oszuści kredytowi wykorzystywali do popełniania przestępstwa usługi tzw. wirtualnych biur. Dobra lokalizacja takiego biura, profesjonalna obsługa sekretarska – wszystko to sprawiało wrażenie stabilnego i wiarygodnego kontrahenta. Korzystanie z wirtualnych biur, choć w pełni legalne, prowadzić może do nieskuteczności działań banku w zakresie monitoringu oraz weryfikacji wiarygodności kredytowej swoich kontrahentów, co ułatwić może popełnianie przestępstw oszustwa kredytowego.

Rodzaj instrumentu będącego najczęściej przedmiotem oszustwa kapitałowego

Źródło: Instytut Wymiaru Sprawiedliwości

Osoba udzielającą poręczenia może być sprawcą oszustwa kredytowego (Wyrok SA z w Łodzi z dnia 26 lipca 2000 r. – sygn. akt II Aka 93/00).

Jaka kara za te przestępstwa?

Do **6 000 000 zł grzywny**,
a także obowiązek naprawienia szkody w całości
oraz do **5 lat pozbawienia wolności**

3.2. Przestępstwa gospodarcze na rynkach kapitałowych

W 2012 r. zaobserwowaliśmy również wzrost przestępstw finansowych związanych z działalnością gospodarczą stanowiących przestępstwa opisane w art. 178-183 ustawy o instrumentach finansowych.

Są to przestępstwa polegające na:

- prowadzeniu działalności w zakresie obrotu instrumentami finansowymi bez wymaganego zezwolenia lub upoważnienia,
- ujawnieniu lub wykorzystywaniu informacji stanowiących tajemnicę zawodową oraz informację poufną (insider trading),
- udzielaniu rekomendacji lub nakłanianiu do nabycia lub zbycia instrumentów finansowych, których dotyczy informacja poufna, wbrew zakazom,
- dokonywaniu manipulacji instrumentami finansowymi.

Z naszego doświadczenia wynika, że przestępstwa gospodarcze na rynkach kapitałowych cechują się znacznym stopniem skomplikowania oraz złożonością materii. Są one popełniane często przy użyciu nowoczesnych technologii przez osoby dobrze wykształcone, o ukształtowanej pozycji społecznej i biznesowej, często mają zasięg międzynarodowy. Wszystko to sprawia poważne trudności w ich wykrywaniu oraz późniejszym osądzaniu. Z tych względów trudne jest oszacowanie rzeczywistej skali tych przestępstw.

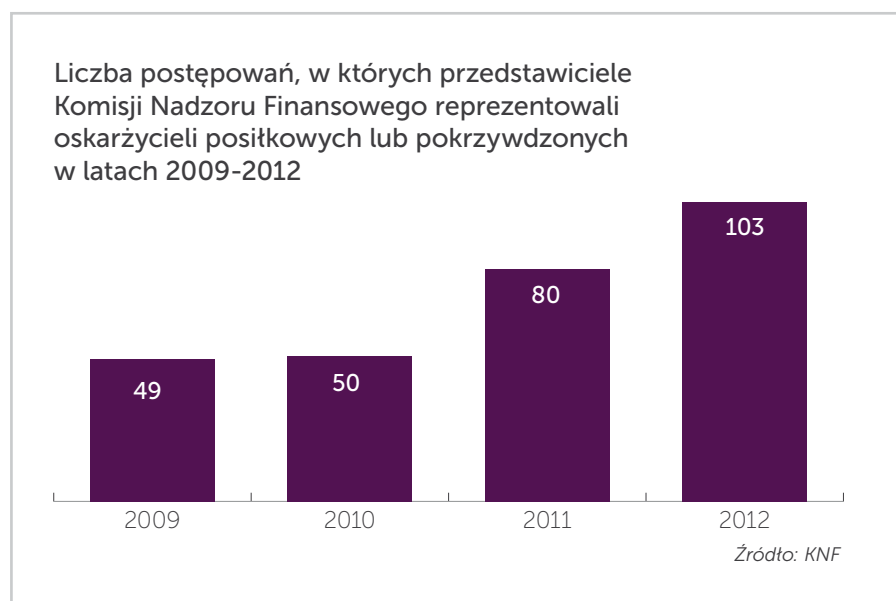

Skuteczne prowadzenie postępowań karnych w zakresie przestępstw gospodarczych na rynkach kapitałowych wymaga od organów ścigania nierzadko korzystania z pomocy innych specjalistycznych instytucji, takich jak Komisja Nadzoru Finansowego, banki, operatorzy telekomunikacyjni, dostawcy Internetu, urzędy skarbowe, czy domy maklerskie.

Szczególną rolę w wykrywaniu i zwalczaniu przestępstw gospodarczych na rynkach kapitałowych odgrywa Komisja Nadzoru Finansowego.

Wartym odnotowania jest, że w 2012 roku na skutek zawiadomień złożonych przez Urząd Komisji Nadzoru Finansowego Prokuratura złożyła do sądów 15 aktów oskarżenia, a sądy wydały 8 wyroków skazujących. Przedstawiciele Komisji Nadzoru Finansowego biorą także czynny udział w procesach karnych, reprezentując pokrzywdzonych oraz oskarżycieli posiłkowych.

4. Podsumowanie

W roku 2012 zaobserwowaliśmy wzrost liczby popełnianych przestępstw gospodarczych w Polsce. Jeszcze kilka lat temu dominowała w naszym kraju przestępczość kryminalna, dziś równie poważne, a nawet większe, zagrożenie stanowią przestępcy działający w nowoczesnych biurach, z klawiatury komputera, dokonujący oszustw, czy wyłudzeń finansowych lub piorący brudne pieniądze.

W roku 2012 zanotowano wzrost przestępczości gospodarczej na poziomie blisko 9%. Rosną również coraz bardziej straty powodowane tym rodzajem działalności przestępczej. Obecnie są one wyższe niż straty łączne powiązane z przestępczością kryminalną i narkotykową. Szacuje się, że w 2011 r. budżet państwa polskiego stracił na przestępczości gospodarczej ok. 5 mld zł. Natomiast w 2012 r. tylko klienci parabanków stracili 2,1 mld zł. Podkreślić należy, że to jednak wyłącznie część faktycznie ponoszonych strat, ze względu bowiem na szczególny charakter przestępczości gospodarczej, skala zachowań o charakterze karnoprawnym pozostaje ciągle nieznana.

5 000 000 zł
grzywny i nawet do
8 lat pozbawienia wolności
grozi za przestępstwo
wykorzystania informacji
poufnych

Jedną z przyczyn niskiej wykrywalności przestępstw gospodarczych w naszym kraju jest niewydolność systemu ścigania tych przestępstw. Należy pamiętać, że przestępcy gospodarczy coraz częściej korzystają z nowoczesnych technologii, innowacyjnych form porozumiewania się i przepływu informacji, a także, że są to osoby niejednokrotnie doskonale wykształcone i posiadające doświadczenie praktyczne. Wszystko to sprawia, że system ścigania tych przestępstw winien być udoskonalony i unowocześniony.

Zdaniem ekspertów, w celu poprawy wykrywalności przestępstw konieczne są m.in.:

- specjalizacja na każdym poziomie organów ścigania: w policji, prokuraturze, sądzie;
- podnoszenie kwalifikacji funkcjonariuszy pionów do walki z przestępczością gospodarczą;
- zacieśnienie współpracy policji z wyspecjalizowanymi służbami skarbowymi;
- zapewnienie szerszego dostępu służbom zwalczającym nadużycia do informacji stanowiących tajemnicą zawodową.

Niewątpliwie rok 2012, kojarzony będzie w zakresie przestępczości gospodarczej przede wszystkim z piramidami finansowymi. Jednak również w innych dziedzinach życia gospodarczego pozostałe typy przestępstw gospodarczych odcisnęły swoje piętno. Jednym z najpoważniejszych przestępstw popełnianych w 2012 r. było przestępstwo o oszustwa kapitałowego. Znacząca jest również skala popełnianych przestępstw prania brudnych pieniędzy. Natomiast ciągle jeszcze mało znaczące i mało widoczne są przestępstwa dotyczące rynków kapitałowych, w tym w szczególności przestępstwa odnoszące się do ochrony informacji poufnych na tych rynkach. Naszym jednak zdaniem wynika to przede wszystkim z ich charakteru, poważnych trudności z w ich wykrywaniu oraz stosunkowo małej wiedzy organów ścigania.

Przestępczość gospodarcza nabiera coraz częściej charakteru międzynarodowego, nie ograniczając się jedynie do aktów o charakterze lokalnym. Widać to w szczególności jaskrawo na przykładzie przestępstw skarbowych takich jak na przykład karuzela podatkowa.

Literatura:

1. Informacja statystyczna o ewidencji spraw i orzecznictwie w sądach powszechnych oraz o więziennictwie część. 3 sprawy karne, 2010 r., 2011 r. oraz 2012 r. – Ministerstwo Sprawiedliwości
2. Sprawozdanie Prokuratora Generalnego z rocznej działalności prokuratury w 2012 roku
3. Informacja Prokuratora Generalnego o działaniach powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie zwalczania przestępczości gospodarczej w latach 2007-2012
4. Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce 2012 – Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
5. Sprawozdanie Generalnego Inspektora Informacji Finansowej z realizacji ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu brudnych pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu w 2012 r.
6. Raport podsumowujący wyniki działań Kontroli Skarbowej za 2012 r. – Ministerstwo Finansów
7. Biuletyn Statystyczny Służby Celnej I i II kwartał 2012
8. Sprawozdanie z działalności Komisji Nadzoru Finansowego w 2012 roku
9. Raport Statystyczny Komendy Głównej Policji za rok 2012
10. InfoDok Raport o Dokumentach IV kwartał 2012 r. – Związek Banków Polskich
11. Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz. Tom II red. prof. dr hab. Andrzej Wąsek, red. prof. dr hab. Robert Zawłocki Rok wydania: 2010, wydawnictwo: C.H. Beck Wydanie: 4
12. Jak walczyć z procederem prania pieniędzy. Przemysław Rabczuk, Naczelnik Wydziału Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy Departament Postępowań UKNF. Dziennik Gazeta Prawna – Zwalczanie Przestępczości Finansowej

Autorzy zdjęć wykorzystanych w raporcie:

str. 12 - www.flickr.com/photos/100239928@N08/

str. 14 - www.flickr.com/photos/mig/

str. 16 - www.flickr.com/photos/twicepix/

str. 18 - www.flickr.com/photos/hmrcgovuk/

str. 21 - www.flickr.com/photos/rmgimages/

Autorzy:

Adw. Łukasz Chmielniak

32 720 12 50
+ 48 606 833 038
lchmielniak@chmielniak.com.pl

Apl. Adw. Anna Patoleta

32 720 12 50
+ 48 539 916 822
apatoleta@chmielniak.com.pl

Chmielniak Adwokaci jest specjalistyczną kancelarią prawniczą wspierającą Klientów w sprawach karnych gospodarczych oraz karnych skarbowych. Prawnicy kancelarii reprezentują Klientów w sądach, świadczą usługi doradcze związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, a także prowadzą szkolenia z tematyki prawa karnego gospodarczego oraz skarbowego.

Zapraszamy do odwiedzenia naszej strony internetowej www.chmielniak.com.pl oraz bloga www.bialekolnierzyki.com.pl.

Niniejsza publikacja została opracowana jedynie w celach informacyjnych, tym samym nie stanowi ona opinii czy też informacji prawnej. Prosimy nie opierać na informacjach w niej zawartych swoich decyzji, bez uprzedniej profesjonalnej konsultacji prawnej. Prawnicy kancelarii Chmielniak Adwokaci nie będą ponosić jakiejkolwiek odpowiedzialności za skutki działań podjętych w oparciu o informacje zawarte w niniejszym raporcie.

CHMIELNIAK

A D W O K A C I

40-079 Katowice, ul. Gliwicka 6/2
Telefon: 032/ 720 12 50
Fax: 032/ 720 12 51

WWW.CHMIELNIAK.COM.PL